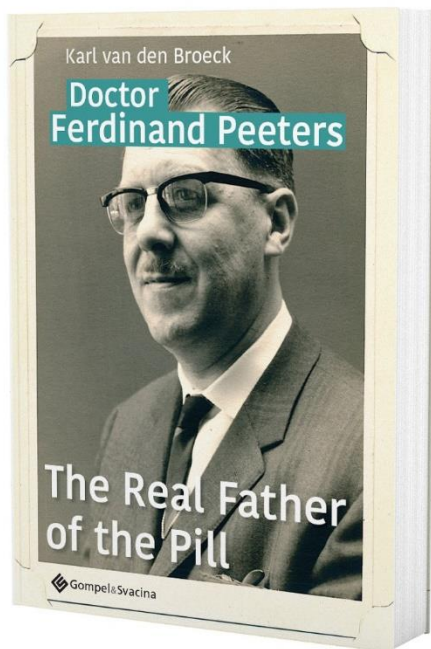

Dokter tussen Pil en paus

Karl Van den Broeck heeft met zijn vaardige pen en met de lange adem van de onderzoeksjournalist postuum een Turnhoutenaar de plaats in de wereld gegeven waar hij al veel eerder had moeten staan. Dat het boek nu in het Engels verschijnt kan dat alleen maar in de hand werken.

Walter Lotens

donderdag 4 oktober 2018

We schrijven 2010. De Turnhoutse journalist Karl Van den Broeck zit met zijn familie aan de kerstmaaltijd en verneemt van zijn schoonvader het opmerkelijke verhaal van een overleden stadsgenoot die volgens hem de echte vader van dé Pil is geweest. De nieuwsgierigheid van Van den Broeck is getriggerd en als goeie onderzoeksjournalist begint hij aan de reconstructie van een merkwaardig doktersleven.

Het wordt een intense zoektocht in de tijd en in de wereld naar het handelen en denken van ene doctor Ferdinand Peeters, die in de Turnhoutse volksmond ooit Nand sigaar werd genoemd. De gynaecoloog van middelbare leeftijd, strak in het pak, die je van op de cover met een beminnelijk glimlach aankijkt, sterft in 1998 – hij werd in 1988 geveld door een beroerte - na meer dan dertig jaar hoofdgynaecologschap aan het Sint-Elisabethhospitaal en naar schatting 30.000 bevallingen.

Met behulp van de kinderen van de gynaecoloog - vooral van de oudste zoon Marc - van voormalige medewerkers en ook van patiënten van de dokter, aangevuld met archiefonderzoek in Berlijn, komt Van den Broeck tot de slotsom dat zijn schoonvader

niet overdreven heeft en dat doctor Ferdinand Peeters inderdaad '*the real (but forgotten) father of the (European) Pill*' mag worden genoemd.

Pil: Pincus en Peeters

Wat zijn de feiten rond heel de ontstaansgeschiedenis van de Pil? Volgens de overlevering vond de Amerikaanse bioloog Gregory Pincus de eerste anticonceptiepil uit in 1960. Maar die bleek zo belastend voor het lichaam dat vrouwen ze maar twee jaar mochten slikken.

Dat was ook dokter Peeters in Turnhout niet ontgaan. Hij volgde niet alleen wat er in de medische wereld gebeurde, maar werd ook dagelijks geconfronteerd met vrouwen die een abortus hadden laten uitvoeren - voor de Tweede Wereldoorlog naar schatting 40.000 elk jaar in België - en die daaraan letsel overhielden of zelfs het leven erbij inschoten.

Hij kreeg van de Duitse firma Schering (nu Baeyer) de kans om de formule van Pincus te verbeteren en om het resultaat van zijn werk op Turnhoutse vrouwen te testen. Met succes. En even later dook in Europa Anovlar op, een pil die veilig en doeltreffend was.

Na enkele artikels daarover in *Knack* verschijnt in 2012 een tv-documentaire 'De pil van dokter Peeters (*in het boek staat een link naar de documentaire*) en in 2014 verschijnt dan bij De Bezige Bij de Nederlandse versie van een boek dat nu opnieuw in 2018 door de nieuwe uitgeverij Gompel & Svacina in een Engelse vertaling wordt uitgegeven. Het is ook in 2014 dat de luisteraars van Radio 1 dokter Peeters dé pil als de belangrijkste Belgische uitvinding aller tijden hebben uitgeroepen.

Tussen Pil en paus

Wat maakte die carrière van een katholieke gynaecoloog in een Belgische provinciestad nu zo speciaal? En vooral: waarom heeft dokter Peeters geen ruchtbaarheid willen geven aan zijn wetenschappelijke inspanningen in zijn zoektocht naar een anticonceptiepil en is zijn naam in de medische wereld vrijwel onbekend gebleken?

Dat zijn de vragen die Van den Broeck intrigeerde en die eigenlijk de kern van zijn zoektocht uitmaken. De auteur begint niet alleen te zoeken in het leven van de dokter, maar zoekt ook naar verklaringen in het maatschappelijk tijds kader van de beginnende jaren zestig.

Eigenlijk was Ferdinand Peeters niet zozeer op zoek naar de anticonceptiepil, dan wel naar een middel dat vrouwen kon beschermen tegen zwangerschap zonder hun gezondheid te schaden. Dat is een zeer belangrijke nuance, zeker voor de zeer katholieke dokter die helemaal geen dwarsligger wilde zijn binnen de toch wel zeer katholieke tijdsgeest van de jaren vijftig waaraan hij zich grotendeels confirmeerde. Neem daarbij ook nog de krabbenmandmentaliteit van sommige collega's en je weet welke tegenkrachten er werkzaam waren.

Het is in die beginperiode van zijn praktijk dat Peeters in alle stilte begint te zoeken naar middelen om de ovulatie bij vrouwen te blokkeren, maar dat zal pas een halve eeuw later uitkomen. Even heeft dokter Peeters gehoopt dat met Vaticanum II en Johannes XXIII zijn werk niet onmogelijk zou worden. Op een fertiliteitscongres in Brussel drukte hij de hoop uit dat de Pil en de christelijke moraal te verzoenen waren.

Maar na het snelle overlijden van paus Johannes XXIII kwam zijn opvolger paus Paulus VI met de veel strenger in de leer zijnde encycliek *Humanae Vitae* en daardoor werd het werk van Peeters en andere progressieve katholieken teruggefloten. *La pilule d'or* waarover Soeur Sourire in 1967 zo enthousiast zong dus ook. Vanaf 1968, paradoxaal genoeg hét contestatiejaar van de vorige eeuw, is Ferdinand Peeters niet meer op het publieke forum verschenen met enige uitspraken rond de Pil.

Turnhout en de wereld

Had hij gecapituleerd voor Rome? Het ziet er naar uit. Maar zijn uitvinding is natuurlijk een eigen leven gaan leiden en dat brengt Van den Broeck in de laatste hoofdstukken van dit boek zeer goed in beeld. Het is in Turnhout of *all places* dat in 1975 een JAC (Jongeren Advies Centrum) werd opgericht en ook het jeugdcentrum De Wollewei, twee organisaties die de emancipatie van de jongeren in de Kempen zeker hebben bevorderd.

En zo ging het er in de hele voornamelijk westerse wereld ook aan toe. En in het Zuiden van deze planeet? Daar moet nog veel gebeuren, zegt dr. Marleen Temmerman die sinds 2012 de UN-campagne *Every Woman, every Child* leidt. De Vijfde Millenniumdoelstelling stelt dat tegen 2020 het aantal vrouwen zonder contraceptie van 220 miljoen naar 110 miljoen moet worden teruggebracht. Dat zou het aantal abortussen kunnen herleiden met vijf miljoen en de vrouwen die overlijden aan slecht uitgevoerde abortussen tot 20 miljoen.

Nand Peeters droom – *Pacem (sic) in utero* (vrede in de baarmoeder) – is nog steeds niet gerealiseerd. Zo eindigt Karl Van den Broeck dit boek waarmee hij met zijn vaardige pen en met de lange adem van de onderzoeksjournalist postuum een Turnhoutenaar de plaats in de wereld heeft gegeven waar hij al veel eerder had moeten staan.

Dat het boek nu in het Engels verschijnt kan dat alleen maar in de hand werken. Welke rol nu de grote farmaceutische bedrijven (Schering dat Baeyer wordt en op de achtergrond Janssens Farmaceutica) hebben gespeeld wordt in heel dit verhaal niet zo duidelijk. Zij hebben zeker belangrijk werk verricht in het ontwikkelen van de Pil, maar of dat nu ook gebeurd is vanuit de menslievendheid die dokter Peeters blijkbaar dreef, is verder niet onderzocht en biedt allicht stof voor een ander onderzoeksverhaal.

Karl Van den Broeck, Doctor Ferdinand Peeters, The real Father of the Pill, Gompel & Svacina, Oud-Turnhout, 2018, 148 blz. ISBN 9789463710541, prijs: 29 euro